

Egendomligt förhållande.

På senaste tiden har man i tidningarna kunnat se notiser och långa artiklar om hur dåliga en del skolhus äro, fallfärdiga, mörka och kalla. Man har påpekat, att kommunerna vanligtvis ingenting göra för att hålla skolhusen i användbart skick samt att de inte taga initiativet till byggandet av nya sådana utan vänta att staten skall skänka eller låna pengar, innan de taga sig för att sätta skolhusen i sådant stånd att undervisningen där kan ske utan hälsofara för barnen.

Ett sådant skolhus finns på Vormsö, litet, mörkt och otidsenligt, byggt under ryska tiden och inte mera motsvarande de fordringar man sätter på ett nutida skolhus. Nu har emellertid kommunen byggt ett nytt skolhus, som står fullt färdigt att tagas i bruk. Men nu ställes man plötsligt inför det egendomliga faktum, att skolhuset av någon oförklarlig anledning ej får användas.

Om det nybyggda skolhuset på Vormsö har det stått mycken strid. Det är många som varit emot det. De ha ansett, att kommunen inte har råd till ett sådant dyrt bygge, och man var inte till en början överens om var det skulle stå. Nu är det i alla fall färdigt och har kostat kommunen omkring 20.000 kr. plus en mängd frivilligt arbete, som befolkningen gjort, samt en mängd timmer, som skänkts för att underlätta byggnadens tillkomst.

I mitten av september voro myndigheterna för skol- och länsstyrelse från Haapsalu ute på Vormsö och besiktigade det nya skolhusbygget, och det befanns då vara i användbart skick, bortsett från ett par tre små ändringar, som skulle göras. Dessa ändringar och förbättringar skulle vara gjorda till den 1 oktober, vilket också skett.

När nu folkskolorna började det nya läsåret och man hos vederbörande myndigheter i Haapsalu frågade, om man kunde få taga det nya skolhuset i bruk, blev svaret nekande på grund av att man tänkt organisera om Hullo folkskola och eventuellt utnämna en ny föreståndare dit. I skrivande stund är den föreslagna omplaceringen ännu inte verkställd, och fråga är om det överhuvudtaget blir någon omplacering i år, när skolan redan har börjat och man inte är hågad att byta om föreståndare. Nu gör man sig den frågan: tänka myndigheterna i Haapsalu verkligen hindra arbetet i det nya skolhuset och i så fall på vad grund göra de det? Är skolhuset färdigt och godkänt till bruk, borde det också få användas till sitt ändamål. Nu måste barnen formligen packas in i ett gammalt skolhus med små och mörka klassrum, en del klasser gå på eftermiddagen, och barnen måste sedan det blivit mörkt gå långa vägar hem på kvällarna. Samtidigt står ett nytt hus färdigbyggt med stora ljusa sallar och rum för alla men får på grund av trångsynt formalism inte tagas i bruk. Man känner sig verkligen i behov av en närmare förklaring.

S.O.V:s ungdomsavdelning "Enighet."

Denna ungdomsförening här i Tallinn har nu på hösten återupptagit sin verksamhet. Således har folkdanslaget utvidgats samt med liv och lust tagit i tu med sin uppgift, och de unga flickorna samlas till syaftnar, där vackra föremål för ett tilltänkt litet lotteri tillverkas med flitiga fingrar. Ungdomarna vilja dessutom inöva ett skådespel, ty även ett sådant hör till programmet för den fest eller det aftonsamkväm, varmed ungdomarna vilja överraska den svensktalande publiken ävensom andra intresserade här i huvudstaden.

Lycka till!

I detta fall kan man nog inte undgå att fråga kommunalstyrelsen med dess ordförande om de gjort allt som stått i deras makt. När kommunen byggt huset och det är mottaget, borde den också ha rätt att få använda det. Så mycken makt som kommunalordföranden nu har, borde han kunna få tillstånd en förnuftig lösning och inte låta diktera sig av enskilda, som ha en annan mening i denna fråga än den stora allmänheten.

Vormsöbo.

*

I sista stund innan tidningen gick i tryck har man meddelat till red. från Vormsö att tillstånd erhållits att taga det nya skolhuset i bruk. "Vormsöbons" undran varför man inte tidigare fått använda det nya skolhuset är fullt berättigad och red. låter artikeln komma in.

P. Byström.

Växtföljden.

III.

I det föregående har jag framhållit, hur nödvändigt det är att lägga om växtföljden så att vallar få plats i den. Det räcker alltså inte med att så in en bit vall där det passar bäst för tillfället, utan vallen bör tagas med i växtföljden, så att man varje år sår in ett skifte till vall, och likaså varje år plöjer upp ett lika stort skifte. Insådd av vallfrö kan ske både i höstsäd och vårsäd. Sår man in i vårsäd, skall man se till att säden ej blir så kraftigt gödslad att den lägger sig, emedan de unga gräs- och klöverplantorna då taga skada. Sår man in i höstsäd är det bäst att så timotejfröet på hösten och klöverfröet på våren. Vilket som är bäst är svårt att avgöra, under vissa förhållanden kan det ena vara bättre och under andra förhållanden är det andra bättre. Här på Birkas så vi in vallfrö i vårsäd, och det går i allmänhet bra. Efter försök som utförts på Kuusiku försöksanstalt, synes det som insådd i vårsäd skulle vara bättre här. Denna försöksanstalt ligger på ungefär samma slags jord som här i svenskbygden, den är alltså känslig för torcka.

Jag skall nu framlägga några förslag till växtföljder med vallar, och jag vill förutskicka, att det endast är frågan om förslag, det kan naturligtvis tänkas andra anordningar också. Dessförinnan skola vi tänka efter, vilka fordringar, vi skola ställa på en ny växtföljd.

1. Den skall gå lätt att införa, så att det besvär, som alltid uppstår vid dylika omläggningar, blir så litet som möjligt.

2. Den skall ge oss möjligheter att odla de växter, vi behöva, och i den omfattning som lämpar sig för våra förhållanden.

3. Den skall vara bra för jorden, d. v. s. växter med olika näringsbehov skola avlösa varandra i lämplig följd, och den skall ge oss möjligheter att bekämpa ogräset.

4. Den skall vara sådan, att man kan ändra på fördelningen av växtslagen, utan att växtfölj-

den därför kommer i olag. Om det blir mera lönande att odla t. ex. potatis, skall det finnas möjligheter att öka ut arealen för potatis o. s. v.

Det har alltid sina svårigheter att övergå från en växtföljd till en annan. Man kan knappast komma ifrån, att det blir en del oegentligheter, t. ex. så att man på någon bit måste odla samma växtslag ett par år i följd. Men man bör förstås söka undvika sådant så mycket som möjligt. Då vi här på Birkas ändrade skiftena, kom t. ex. en del av rågen att sås på förra årets rågskifte. Jag hörde även någon undra däröver. I detta fall varemellertidningen skadaskedd, eftersom råg är det sädesslag, som lättast låter sig odla på samma stycke flera år i följd.

Det allra lättaste är att från fyraårig växtföljd övergå till åttaårig, man kan då helt enkelt dela varje skifte i två lika stora delar, så att man i stället för fyra skiften får åtta. Då en åttaårig växtföljd också i övrigt bör passa för våra förhållanden, skall jag ge några exempel på sådana.

Förslag 1.

1. Träda.
2. Höstsäd.
3. Potatis.
4. Vårsäd.
5. Vall.
6. Vall.
7. Vall.
8. Vårsäd (eller höstsäd).

Det bästa med denna växtföljd är att tre vallskiften kommit med. Vallinsådden sker här i vårsäd (på nr 4.) Trädan upptager här endast $\frac{1}{8}$ av jorden, och det är att betrakta som en förtjänst. Ett fel skulle vara, att höstsäden då också skulle bli $\frac{1}{8}$, men vill man ha mera höstsäd, kan detta lätt avhjälpas. Man plöjer då upp 3:e årets vall efter första slättern och sår råg därpå. Detta sätt användes på sina håll i Estland och har även med gott resultat provats här. Man kan på detta sätt reglera, år från år, hur mycket höstsäd man vill så. Man plöjer upp en större eller mindre del av vallen nr. 7 och så är den saken klar.

Potatisen är här satt på $\frac{1}{8}$ av jorden. Anser man detta vara för litet, kan man ju sätta

Åldringar i Rikholdi som gått ur tiden.

Under detta år ha redan ett tiotal äldre personer i Rikholdi gått bort. Nu senast när oss budskapet om att Anders Schönberg i Spithamn dött i en ålder av 79 år.

Schönberg hade sett mycket i sina dar. Han kunde tala om huru det kändes att göra skat- tedagsverkan på herrgården från solens uppgång till dess nedgång för jordegendomen, som han senare inlöste.

År 1879 kom han i rysk militärtjänst till Sevastopol och Odessa. På den tiden fick soldaterna från Östersjöprovinserna lov att vandra största delen av sträckan ned till Syd-Ryssland till fots. Schönberg blev härigenom väl förtrogen med förhållandena och språket i Ryssland. Han blev därför år 1883 såsom särskilt språkkunnig utsedd från Nuckö socken till att företaga en "fiskningsresa" till trakterna kring Samara, för att utröna möjligheterna för en eventuell utvandring av estlandssvenskar till dessa trakter. Schönberg återvände till Estland med uppgifter om förhållandena där nere. Han ansåg att jorden var bördig och annars lämplig för den arbetsvilliga svenska folkstammen, men brist på skog och rent vatten bleve största hindret för en kolonisation. Man bodde där i lerhus, använde halm som bränsle o. s. v. Vatt- net insamlades under snösmältningstiden innanför vallar, gjorda av mull och stallgödsel, och såg naturligtvis under sommaren föga behagligt ut.

Anders Schönberg framlevde sedan sitt liv i Spithamn, där han och hans hustru kunde fira sitt guldbryllöp 1935.

Sörjande stå nu maka, barn och barnabarn samt en broder.

en bit till på skifte 8. Har man gödsel att lägga på, trivs säkert potatisen mycket bra där. Det finns kvar av torvan från vallen, och det tycker potatisen om.

Kommunalsekreterarekurs i Tallinn.

I torsdags började en två månader lång kurs i Tallinn, som avser att ge kompetens till kommunalsekreterareplatser. Deltagareantalet är 52, och vid kursens slut måste motsvarande examen avläggas. Som kursledare fungerar polisskolans rektor Ed. Mets.

I kursen deltaga också två svenskar, kommunalsekreterarebiträdena Lars Broman från Vormsö och Alfred Helsing från Rikull. Den förre har varit biträdande kommunalsekreterare på Vormsö i 7 år den senare i 4 år i Rikull. Det är med glädje vi konstaterar att dessa svenskar nu äntligen fått möjlighet att genomgå en sådan kurs. Vi hoppas också att de lyckas avlägga den erforderliga examen och därmed få rättighet till kommunalsekreterarebefattning. För tillfället råder det brist på svenska kommunalsekreterare och vi hoppas att den i någon mån nu blir avhjälpt och svenska sekreterare kunna börja sköta svenska kommunernas angelägenheter.

—lin.

Värdefull gåva till Vormsö kyrka.

Vormsö församling har i dagarna fått ett meddelande från Huskvarna Vapenfabrik att de skänkt två stora kaminer för uppvärmning av kyrkan. Så snart det kommer någon vormsöskuta över till Stockholm sker transporten därifrån av kaminerna över till Vormsö, varefter de omedelbart komma att uppsättas och vormsöborna kunna glädjas åt att få sitta i en varm kyrka.

Bron mellan Nuckö — Haapsalu kostar 300.000 kr.

Som vi tidigare i tidningen meddelat har man planer på att bygga en bro mellan Nuckö—Haapsalu. Enligt de preliminära beräkningar som gjorts skulle bron komma att kosta ungefär 300.000 kr. vilket just inte är en liten summa.

Kriget rasar ännu för fullt i Abessinien.

Mussolinis män stupa i massor.

Med upphörandet av regntiden ha striderna mellan de italienska truppavdelningarna och abessinska friskaror änyo uppblossat. Enligt vad som förljudes från tillförlitligt italienskt håll, som stå kolonialmyndigheterna nära, ha dessa strider sedan 15 september krävt icke mindre än 318 stupade italienare och infödda soldater, däribland 33 italienska officerare, 5 italienska distriktskommisariater, vilka likaledes ha officersrang, 40 milissoldater och 240 infödda soldater. Var striderna ägt rum och vilka som fallit offer för de infödda stammarnas hämndaktion kan f. n. icke fastslås, men det förljudes att det varit speciellt oroligt i de amhariska områdena. Många byar ha plundrats av de abessinska banden, och de italienska soldaterna och officerarna ha dödats. De nya förvaltningsbyggnaderna ha plundrats och stuckits i brand. Det förljudes att vicekonungen general Graziani i förtid avbrutit sitt besök i Asmara för att bege sig till Addis Abeba i flygmaskin för att konferera om de åtgärder som äro nödvändiga för att bekämpa gerillan.

Bilderbok om Hitlers liv för knapphålen.

Varje tysk kommer inom kort att vandra med små bilderböcker av Hitler hängande i knapphålet. Det är vinterhjälpens nya artikel, som inte så litet påminner om katolikernas radband. 140 miniatyrfotografier av Hitler ha sammanfattats i fem miniatyrböcker, och varje bok är försedd med en silkesögla för knapphålet. Var man går och står skall man alltså kunna bläddra igenom Hitlers hela levnadssaga: Hitler med ett barn vid handen, Hitler med en Hitlerpojke, Hitler med en ung bondflicka, Hitler talande till massorna, Hitler på manöver, Hitler vid en stupad SAmans bår, etc.

Fyra år.

Från och med den 21 oktober kan den nuvarande Pätiska regeringen blicka tillbaka på en fyraårig framgångsrik verksamhet. De kritiska tider torde ännu stå i friskt minne, då den Pätiska ministären tillträdde styret. Svårt har det väl mången gång varit för landets makthavande men framåt har det gått och en hel del reformer på det finansiella och andra områden ha under tiden genomförts. Jordbrukarnas ställning har stabiliserats, och man kan överhuvudtaget säga att landets befolkning har återvunnit sitt självförtroende. Visserligen äro icke ännu alla svårigheter på det ekonomiska området förbi, och många motgångar har nog också regeringen haft att kämpa med under den gångna tiden, men genom klok politik och försiktighet har regeringen uppnått sitt föresatta mål: att lotsa statskeppet in i lugnare farvatten och föra landet mot en lyckligare framtid.

Sy föreningen

för svenska läsrummet i Tallinn samlas onsdagen den 27 okt. kl. 5 em. hos prostinnan Nilsson, Kentmanni 11-B.

Fjärde kyrkodagen samlad.

På onsdagen öppnades högtidligen fjärde kyrkodagen i Tallinn med gudstjänst i domkyrkan. Vid gudstjänsten prästvigde biskopen tio teol. kand. som nu äro färdiga att gå ut och tjäna församlingarna.

På dagordningen för kyrkodagen står upptaget 17 punkter. En av de viktigaste punkterna är den av kyrkans centralstyrelse föreslagna ändringen av kyrkans grundlagsstadganden där Estland kommer att indelas i fyra biskopsstift, det norra, södra, östra och västra med var sin biskop och en ärkebiskop med säte i Tallinn. Efter ingående diskussioner för och emot antogs föreslagna ändring i första läsningen, varpå förslaget hänvisades till ett för ändamålet bildad utskott för ytterligare prövning. Förhandlingarna fortsätta och avslutas i dag.

✧ **Världen runt.** ✧

Hertigen av Windsor besökte tillsammans med dr Ley ordensborgen Croessinsee i Pomern och besåg samtidigt även riksbilvägen Berlin — Stettin. Återfärden till Berlin skedde med flygplan.

✧

Nio personer dödades, däribland chefen för holländska flottans luftstyrkor i holländska Indien kommandör H. G. de Bruyne på onsdagsmorgonen, då ett av de stora Fokker marinaeroplanen efter en nattflygning störtade i havet mellan Batavia och Surabaja.

✧

Ett synnerligen allvarligt attentat förövades i Palestina mot ett tåg på linjen Lydda-Rasles, vilket av okända personer sprängdes i luften. Tre personer dödades omedelbart. Lokföraren, lokeldaren och flera passagerare skadades allvarligt. Efter explosionen avlossades även några skott. Läget i Jerusalem, där belägringstillstånd proklamerats är mycket spant.

✧

Från Frälsningsarméns högkvarter uppges att rörelsens organ "Stridsropet" förbjudits av de tyska myndigheterna, som vägrat förnya publiceringstillståndet för detta år.

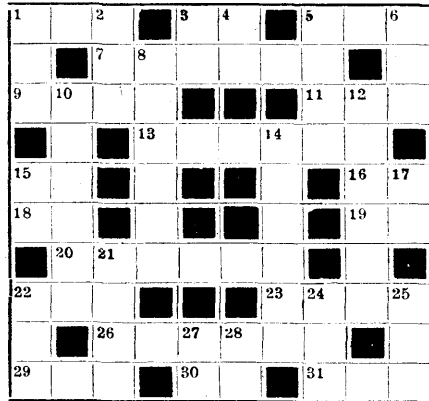
✧

4,000 judiska studenter strejkade på fredagen vid Polens alla högskolor och universitet med anledning av att en rad professorer utfärdade en förordning, enligt vilken de judiska studenterna skulle sitta på särskilda bänkar, så att de ej komme att sitta bredvid icke-judar.

✧

Japanska flygplan ha företagit ett stort angrepp mot Pengpu vid Tientsin-Pukoubanen, varvid en stor del av kinesiska arméns militära anläggningar där gick upp i lågor. Elden spred sig till bostadskvarteret och lade över tusen kinesiska hus i aska. Skadorna uppskattas hittills till 300,000 kinesiska dollars. Även flera människoliv ha gått förlorade.

Korsord Nr. 2.

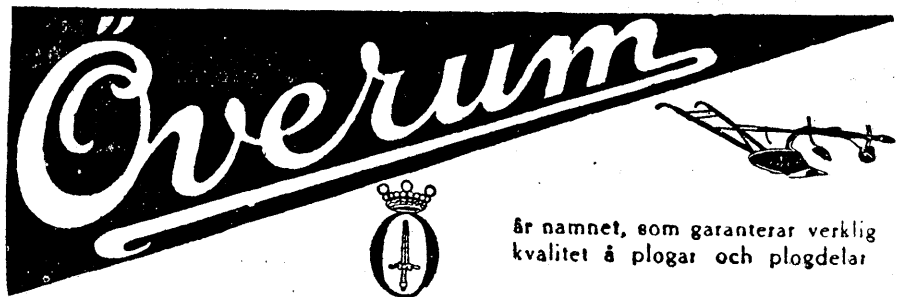

Vågrätt:

1. Träd, sällsynt i Estland. 3. Royfågel. 5. Till efterkommande. 7. Är man utan värn och fäste. 9. Kunna djuren icke. 11. Mitt i hjul. 13. Självägande jordägande. 15. Flod i Italien. 16. Har var fågel sitt. 18. Kunna bäras med heder. 19. Träd. 20. Gör vagnen. 22. Fattigmans ko. 23. Där var gott att vara. 26. Ser man ibland i bur. 29. Bra att ha en — i viken. 30. De två första. 31. Gör tuppen.

Lodrätt:

1. Farkost. 2. I smedjan. 3. Tidmätare. 4. Bild. 5. Forntida svensk konung. 6. Göres av trädar. 8. Siffer-rader. 10. Fisk. 12. Befordrar hälsa och välstånd. 14. Vägen ut. 15. Betecknar läge. 17. För oxen och slaven. 21. Icke med. 22. Gjorde den som skänkte. 24. En av 365. 25. Har blott ett öga. 27. Säger den som skrattar. 28. Rinner i Sibirien.

är namnet, som garanterar verklig kvalitet å plogar och plogdelar

FENIX

Föreningsgat. 7.

Gå till den av dessa restauranger som är Eder närmast då Ni vistas i

MALMÖ

Intima och hemtrevliga lokaler. Omtyckta klubbrium.

Direktion: Aktiebolaget Malmörestauranger.

A.-B. GESTRIKLANDS YLLEFABRIK JÄRBO

FILTAR VADMAL SPORTTYGER

Norrköpings Kemiska Undersökningsanstalt

Norrköping. Tel. 1249.

Utför kemiska analyser och provtagningar. Inneh: Civiling. John Wanselin, stadskemist.

DRUVAN

Engelbrektsgat. 5

Prima PORTLAND CEMENT

från

A/B Gullhögens Bruk, Skövde.

Kinnaströms Väveri A.-B. Kinna
Randiga och rutiga bomullstyger, Bomullsflanell, Crepe-Frottéer, Poplin, Silkesblustyg Zefyr, Bolstervar, Cover. — Coat. Jacquardbolster Kadettyg, Möbelyg.

GEFLE MANUFABTUR A.-B. STRÖMSBRO

Utmärkta garner för fiskeriändamål
REKOMMENDERAS.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red

A. Stahl.

N. Blee.

A. Aspelin.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes

Utlandet

1 år Ekr 2:—

1 år Ekr. 4:—

1/2 " " 1:—

1/2 " " 2:—

Gudstjänster.

Svenska kyrkan i Tallinn:

Söndagen den 24 okt. kl. 11
fm. högmässa, K. Nilsson.

Olofströms

Rostfria Kokkärl
rekommenderas.

Lösning insändes i urklipp eller avskrift till red. senast den 5 nov. 1937. Först öppnade rätta lösningen belönas med bokgåva värde kr. 2.50. Uppgiv namn och adress.